

”Det kräver lite ryggrad helt enkelt”

En intervjustudie om hur ett antal kommunala tjänstepersoner
uppfattar och kan tänka sig att agera mot korruption

LUNDS
UNIVERSITET

Malin Andersson

Abstract

Corruption is something that can undermine both the function of the public administration and democracy itself. Furthermore, to complicate matters, the word corruption includes a variety of meanings. Consequently, this essay aims to examine corruption from the point of view of several municipal officials from three Swedish municipalities. Thus, an interview study was conducted where eleven interviewees were asked about how they apprehend, and in turn feel that they can act against potential corruption. Their answers are theoretically analysed from the concepts developed by Lundquist (1998), who perceives public officials as “guardians of the democracy”, connecting to the essay’s democratic framing of the issue. The results show that there has been a change in how the municipalities handle what could be attributed as forms of bribes and that the interviewees feel that corruption, in the form of bribery, is not apparent. Different forms of conflict of interest are however more problematized by several of the municipal officials. The results, in conclusion, show that the organizational culture and an open conversation about issues that can be seen as corruption are crucial for handling the complex conception of corruption.

Nyckelord: korruption, kommunal förvaltning, intervjuer, handlingsvägar, demokratins väktare

Antal ord: 9947

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problem- och syftesformulering	1
1.1.1	Frågeställningar	2
1.2	Bakgrund och tidigare forskning	2
1.2.1	Förekomsten av korruption är inte obefintlig i den svenska förvaltningen	2
1.2.2	Det mångtydiga korruptionsbegreppet	4
2	Teori	6
2.1	Tjänstepersonsrollen och förvaltningsetik	6
2.2	Reaktionsmöjligheter	8
2.3	Kritiska reflektioner	10
3	Metod	11
3.1	Urval	11
3.1.1	Etiska aspekter	12
3.2	Intervjufrågor, iscensättandet av intervjuerna och analysprocessen	12
3.3	Kritiska reflektioner	13
4	Resultat & analys	16
4.1	Korruptionsuppfattningar och problematiseringar	16
4.2	Handlingsvägar och hantering av korruptionsfrågor	20
5	Diskussion & slutsatser	24
5.1	Förslag till vidare forskning	26
6	Referenser	27
7	Bilagor	29
7.1	Bilaga 1: Samtyckesblankett	29
7.2	Bilaga 2: Intervjuguide	30

1 Inledning

”Det kräver lite ryggrad helt enkelt” är ett citat från en av de tjänstepersoner¹ som har intervjuats för denna uppsats om hur korruption uppfattas och hanteras i den kommunala förvaltningen. Citatet ramar på många sätt in infallsvinkeln för uppsatsen som utgår från det ansvar som tjänstepersoner kan anses bära för demokratin i stort. Korruption, vilket är ett mångtydigt begrepp som inrymmer ett stort tolkningsutrymme, är allmänt betraktat som särskilt oetiskt, och något som inte, på något sätt, bör förekomma i förvaltningen. Följaktligen tar denna uppsats avstamp i korruptionsbegreppet som en form av oetiskt handlande, mer specifikt när tjänstepersonen har frångått de särskilda etiska krav som ställs på denne i dess offentliga roll för sin egen personliga vinning (se Sjölin 2014: 45; Bergh m.fl. 2013: 47).

Korruptionsämnet är vidare relativt understuderat i Sverige, och särskilt vad det gäller den kommunala förvaltningen (Dir. 2022:112: 3). Detta kan tänkas bero på att Sverige genomgående ses som ett relativt korruptionsfritt land vid internationella jämförelser (se Transparency International 2022). Emellertid har det uppdagats flera korruptionsskandaler sedan 90-talet som tyder på att förekomsten av korruption inte är obefintlig i den svenska förvaltningen (Sjölin 2014: 31). Således är ämnet motiverat att närmare studera. Med hjälp av Lundquist (1998) tankar om en särskild tjänstepersonsroll och uppställning av olika handlingsvägar gentemot oetisk styrning, analyseras frågan om korruption utifrån intervjuer med ett antal tjänstepersoner från tre olika svenska kommuner. På så vis målar uppsatsen upp en bild av korruptionsfenomenet i den kommunala förvaltningen, samtidigt som den söker efter hur potentiell korruption också kan tänkas hanteras.

1.1 Problem- och syftesformulering

Tjänstepersoner har en särskild roll i en demokrati. I deras ställning vid politikens utflödessida ansvarar de för att implementera politikernas beslut, vilket betyder att de också möter och står närmst samhällsmedborgarna i sitt dagliga arbete. En kan därför argumentera för att medborgarna närmast möter demokratin och politiken när de möter förvaltningen. Att tjänstepersoner har en viktig roll i den svenska demokratin som sådan, är därför inte något som ifrågasätts. Det visar snarare vikten av att också studera och granska även förvaltningens funktionssätt. Ett funktionssätt

¹ I uppsatsen används benämningen ”tjänsteperson” i stället för ”tjänsteman”, det tidigare vilket är ett könsneutralt uttryck för det senare.

som starkt negativt kan påverkas av förekomsten av korruption som har förmågan att dels underminera grundläggande principer för demokratin, så som likabehandling, rättssäkerhet och effektivitet (Dir. 2022:112: 2), dels hämma tilltron och legitimiteten för förvaltningen och således demokratin i stort (Erlingsson – Linde 2011: 16). Samtidigt som vikten av att studera korruption i offentlig förvaltning således är motiverat, hör det till problemet att det inte finns mycket forskning på ämnet, samt att korruptionsbegreppet mångtydighet kan leda till problem i hur olika former av handlande egentligen ska ses som korruption – och således också regleras. Den svenska regeringen beslutade senast 2022 om en ny utredning som ska kartlägga åtgärder mot förekomsten av korruption och otillåten påverkan i den offentliga sektorn, där den kommunala sektorn pekas ut som ett av de områden där en omfattande kunskapsbild av korruption saknas (Dir. 2022:112: 3). Vidare konstaterar kommittédirektivet (Dir. 2022:112: 7) att ett effektivt arbete mot korruption förutsätter en bild av problemets uttryck. Det är vid denna konklusion som uppsatsens problemformulering har konstruerats, och **syftet** också motiveras: *Genom att söka kunskap om hur ett antal kommunala tjänstepersoner kan relatera till och uppfattar korruption, samt upplever att de kan agera mot potentiell korruption, är syftet med uppsatsen att skapa en bild av hur korruption kan utspelas i den kommunala förvaltningen, och hur förekomsten av potentiell korruption idag hanteras i förvaltningen.*

1.1.1 Frågeställningar

- På vilket sätt uppfattar och relaterar ett antal kommunala tjänstepersoner i Alvesta, Ljungby respektive Markaryds kommun till korruption?
- Vilka handlingsalternativ och sätt att hantera potentiell korruption menar de representerade tjänstepersonerna i respektive kommun att de har att tillgå?

1.2 Bakgrund och tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras såväl en bakgrund till korruption i en svensk kontext, som delar av den tidigare forskning som har gjorts på området. Avsnittet konkluderas med en kortare genomgång av olika former av korruption.

1.2.1 Förekomsten av korruption är inte obefintlig i den svenska förvaltningen

Sverige placerade sig 2022 på femte plats i Transparency Internationals (2022) årliga sammanställning över världens minst till mest korrupta länder. Internationellt sett är således Sverige ett av världens minst korrupta länder. Att korruptionsförekomsten är *relativt* låg i Sverige, betyder dock varken att ämnet inte

bör studeras, eller att korruption i Sverige inte förekommer överhuvudtaget (se Erlingsson – Linde 2011: 7). I den kommunala förvaltningen har ett antal korruptionsskandaler uppdragats sedan 90- talet vilka visar på att problemet inte är obefintligt i det kommunala Sverige. I Göteborg har korruptionsproblematiken lyfts fram flera gånger under 2010-talet, bland annat genom muthärvan från 2010 (Höglund 2013), samt korruptionsanklagelser gentemot Göteborg Stads Intraservice (Marjomaa 2018) och stadens kommunala parkeringsbolag (Ekström 2019). Liknande skandaler har uppdragats i Norrköping kommun, där det exempelvis avslöjades 2017 att kommunens IT-avdelning frångått LOU (lagen om offentlig upphandling), när den dåvarande digitaliseringsdirektören tecknat avtal på miljonbelopp för anlitaandet av konsulter från företaget han tidigare arbetat för (Vähämäki 2019). Även den mycket uppmärksammade Motalaskandalen bör omnämnas, där det på 90-talet uppdragades att kommunala politiker i Motala använt skattepengar för sin egen privata konsumtion av bl.a. utlandsresor och dyra middagar (Andersson 2014: 251f).

Det finns andra uppmärksammade fall som hade kunnat tas upp. Det hela visar dock på att korruption, i olika former, inte ska anses som helt frånvarande i svenska kommuner. Detta konstaterande gör också Gissur Ó. Erlingsson, Andreas Bergh och Mats Sjölin i artikeln “Public corruption – Trouble looming on the horizon?” (2008: 595f) där artikelförfattarna inledningsvis uppmärksammar en rad svenska korruptionsskandaler från 90- och 00- talet. Detta ligger till grund för deras problemformulering om huruvida det kan anses finnas högre risk för korruption i svenska kommuner till följd av olika besparingar och organisationsförändringar (Erlingsson m.fl. 2008: 596). Artikelförfattarna menar att man bör se på korruptionsproblemet ur ett institutionellt perspektiv, till skillnad från ett individbaserat perspektiv, och skriver att olika organisationsbaserade förutsättningar ger incitament till varför individer agerar korrupt (Erlingsson m.fl. 2008: 600). Skribenterna konkluderar att det finns viss anledning att tro att korruptionen har ökat till följd av olika förändringar i kommunernas arbetssätt (Erlingsson m.fl. 2008: 604f). Samma tes driver Staffan Andersson tillsammans med Erlingsson (2014: 224) i texten ”Förvaltningsreformer och korruptionsrisker” när de skriver att ”det är den *frestelsestruktur* som politiker och tjänstemän ställs inför som avgör huruvida en person kommer att gynna sig själv eller sina närmaste på det allmännas bekostnad”. Denna uppsats ämnar inte diskutera hur olika strukturer eller arrangemang som kan ligga till grund för förekomsten av korruption, men insikten om organisationens inverkan i en eventuell korruptionsproblematik, är dock något som är av värde att senare reflektera över i relation till uppsatsens resultat.

Invändningar mot att korruptionsriskerna skulle ha anledning att öka, presenteras i det avslutande kapitlet i antologin *Korruption, maktmissbruk och legitimitet* där, till stort sett samma forskare; Andersson, Bergh & Erlingsson (2014: 267) argumenterar för att det också finns faktorer som pekar på det motsatta hållet: att risken för korruption faktiskt minskar. De menar bland annat att en mer professionell kommunal förvaltning, striktare upphandlingsregler och en högre

medvetenhet och uppmärksamhet riktad mot korruptionsbrott, stärker denna tes (Andersson m.fl. 2014: 267). Att fler korruptionsskandaler har uppdagats de tre senaste årtiondena kan också vara resultatet av högre medial granskning och ett annat sätt att se på och bedöma korruption, skriver författarna (Andersson m.fl. 2014: 268).

1.2.2 Det mångtydiga korruptionsbegreppet

Statskontoret (2012:20: 46) visar i rapporten ”Köpta relationer: Om korruption i det kommunala Sverige” att korruptionsbegreppet, precis som tidigare konstaterat, är mångtydigt. Detta konstaterande gör också Bergh, Erlingsson, Sjölin & Öhrvall (2013: 35) i rapporten ”Allmän nytta eller egen vinning?” där ett kapitel ägnas åt att diskutera hur korruption kan definieras. Konsensus ligger i att korrupta handlingar genomförs för personlig vinning, skriver emellertid Bergh m.fl. (2013: 47). Gemensamt mellan rapporterna är bland annat hur de lyfter att olika handlingar kan vara i en gråzon mellan vad som anses som korruption eller inte (Statskontoret 2012:20: 46; Berg m.fl. 2013: 51). Båda rapporterna konstaterar vidare att hur korruption definieras påverkar uppfattningen av hur framträdande korruptionen är i förvaltningen (Statskontoret 2012:20: 42; Bergh m.fl. 2013: 35). Av vikt i en uppsats om korruption är således att ha i åtanke betydelsen av att olika personer definierar korruption olika.

De två rapporterna redogör därtill för olika former av korruption. Ett antal av de definitioner som lyfts presenteras här eftersom det är begrepp som också återkommer i denna uppsats.

Tagande och givande av muta är enligt Bergh m.fl. (2013: 40) definierat som:

En muta är en otillbörlig gåva, belöning eller annan förmån som överlämnas till en tjänsteman eller politiker. Det otillbörliga med förmånen är att den, direkt eller indirekt, är förknippad med villkoret att mottagaren i sin tjänsteutövning ska handla på ett visst sätt som gynnar givaren, givarens anhöriga eller någon annan. Mutor kan bestå av vad som helst som är attraktivt för mottagare, exempelvis pengar, rabatter, varor, tjänster och gästfrihet i form av kost, logi och resor. (Bergh m.fl. 2013: 40)

Olika former av favorisering lyfts också fram av Bergh m.fl. (2013: 42) och Statskontoret (2012:20: 46) som korruption: ”Favorisering utgör en samlingsbeteckning för olika praktiker som innebär att offentliga makthavare utnyttjar sin ställning för att på ett otillbörligt sätt ge fördelar till vissa personer eller grupper”, skriver Bergh m.fl. 2013: 42. I anknytning till favorisering skriver man också om jäv, vilket är situationer där opartiskheten hos en tjänsteperson eller politiker kan ifrågasättas (Bergh m.fl. 2013: 51). En jävsituation uppstår till exempel om en tjänsteperson hanterar en upphandling där dennes partner leder ett av företagen som lägger ett bud (Bergh m.fl. 2013: 51). Statskontoret (2012:20: 45)

konstaterar tillika i sin rapport att det finns ett samband mellan förekomsten av korruption och brister i att efterfölja lagen om offentlig upphandling.

Avslutningsvis vill jag notera att den forskning och de rapporter som här är presenterade kan anses vara något åldrade, detta beror på att det har varit svårt att hitta mer uppdaterad forskning vad det gäller korruption anknutet till svensk förvaltning. Det hela talar för att ämnet rymmer ytterligare forskningsinsatser, något som också gör uppsatsen motiverad ur ett inomvetenskapligt perspektiv. Utomvetenskaplig relevans har uppsatsen eftersom korruption är ett problem som till allra högsta grad påverkar samhället i stort.

2 Teori

Vad korruption innebär och vad som ska betraktas som korruption finns det inget tydligt svar på, likt tidigare har konstaterats (se vidare Rose 2018: 220). I inledningen klargjordes att uppsatsen tar avstamp i korruptionsbegreppet som en form av oetiskt handlande där, citerat från inledningen: ”tjänstepersonen har frångått de särskilda etiska krav som ställs på denne i dess offentliga roll för sin egen personliga vinning” (med hänvisning till Sjölin 2014: 45 respektive Bergh m.fl. 2013: 47). Det är följaktligen ur relationen mellan tjänstepersonens etiska krav och korruption, samt tjänstepersonernas bärande roll i en demokrati som uppsatsen tar sin utgångspunkt. Med hjälp av Lundquists (1998) uppställning av vad han betecknar som *vårt offentliga etos* teoretiseras vad tjänstepersonens roll kan tänkas innebära. Hur tjänstepersonen i sin tur kan välja att agera mot korruption – i sig en form av oetiskt handlande – teoretiseras vidare ur ramverket presenterat av Lundquist (1998: 117), som till stora delar är hämtat från Albert Hirschmans (1970) kategorisering av handlande enligt *exit*, *voice* och *loyalty*.

2.1 Tjänstepersonens roll och förvaltningsetik

I uppsatsens problemformulering redogjordes för hur kommunala tjänstepersoner kan anses ha en mycket viktig roll i en demokrati. På ett liknande sätt beskriver Lundquist (1998: 74) den enskilda tjänstepersonen som *demokratins väktare*. Lundquist (1998: 11) menar att tjänstepersoner har en central roll för politiken och således även för demokratin. Han understryker dock att tjänstepersonens roll inte innebär att det är förvaltningen i stort som ansvarar för demokratin – det hade resulterat i ett förmynderi (Lundquist 1998: 74). I stället ser Lundquist tjänstepersoner, vilka han refererar till som ämbetsmän², som katalysatorer³: ”Ämbetsmannens roll som demokratins väktare innebär självfallet inte att de ska överta politikernas eller medborgarnas uppgifter i den politiska demokratin utan snarare att de ska fungera som katalysatorer” (Lundquist 1998: 74).

I rollen som väktare ingår olika uppgifter. En av dessa är att bevaka *vårt offentliga etos* (Lundquist 1998: 72). Vårt offentliga etos är uppställt av Lundquist (1998: 63)

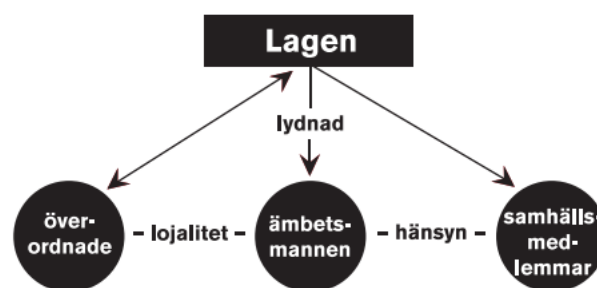
² Lundquist (1998: 11) använder benämningen ”ämbetsman” genomgående i sina framställningar, något han gör för att ta avstånd från benämningen av tjänstepersoner som endast ”anställda”. Han tar således inte avstånd från uttrycket tjänsteman/tjänsteperson.

³ Katalysator: ”ett ämne som ökar en kemisk reaktions hastighet utan att själv förbrukas” (Nationalencyklopedin ”Katalysator”, u.å.). Bildlig betydelse: ”någon eller något som utlöser ett händelseförlopp utan att vara direkt inblandad” (Synonymer, u.å.).

som ett antal värden som faller in under en kategorisering av demokrati- respektive ekonomivärden. Samtliga av de olika värdena i vårt offentliga etos bör beaktas av tjänstepersonen i dess arbete, skriver Lundquist (1998: 62). Emellertid görs anknytningen till korruptionsämnet här till demokratisidan, som av inrymmer värdet ”offentlig etik” (Lundquist: 1998: 63). För denna uppsats är det inte relevant att utveckla och diskutera implikationerna av samtliga av de olika värdena i vårt offentliga etos, därför presenteras inte vårt offentliga etos här i sin helhet.

Lundquist (1998: 93) diskuterar den offentliga etiken ur ett förvaltningsetiskt perspektiv, och skriver att den till huvudsak inrymmer två olika etiska utgångspunkter: Allmänetik respektive relationsetik (Lundquist 1998: 93f). Allmänetiken omfattar etiska regler som gäller för samtliga tjänstepersoner. Till dessa typer av oetiska beteenden räknar Lundquist (1998: 97) upp ”tagande av muta, tillgodoseende av egenintresse, nepotism och lögn”. Han problematiserar samtidigt att det kan vara svårt att avgöra vad som är en överträdelse eller inte. Lundquist (1998: 97) skriver till exempel om svårigheten i att fastställa vad som är en muta – är exempelvis, om man bortser från pengar, smicker eller förmåner en muta? Lundquist (1998: 97) sammanfattar diskussionen med att definiera vad som kan ses som korruption, vilket han definierar som ”att tillgodose sina egna ekonomiska eller politiska intressen på bekostnad av det rätta och gemensamma goda”. Avslutningsvis skriver Lundquist (1998: 97): ”Någon tvekan om att korruption är oetisk föreligger inte”.

Relationsetiken behandlar de relationer tjänstepersonen kan ha till andra aktörer i sin arbetsroll, exempelvis till politiker (Lundquist 1998: 93). Här klarlägger Lundquist (1998: 105f) en, vad han kallar, positionsmodell (se figur 2.1) som han sedan relaterar till olika situationer där konflikter och dilemman kan framträda i förhållande till de krav som ställs på tjänstepersonen i dess arbete.

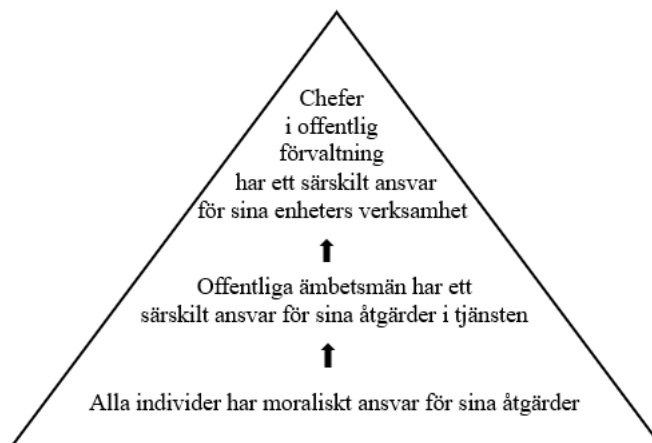

Figur 2.1 Tjänstepersonens etiska grundrelationer (Lundquist 2006: 34)

Med hjälp av modellen visar Lundquist (1998: 106) att tjänstepersonen samtidigt måste lyda lagen, visa hänsyn till samhällsmedlemmarna och vara lojal mot sina överordnade. Om en konflikt mellan de tre olika relationerna uppstår, skriver Lundquist (1998: 106) att tjänstepersonen bör vända sig till värdena i vårt offentliga etos. Som tjänsteperson står man således inför en komplex situation, där olika hänsynstaganden och relationer hela tiden behöver beaktas (Lundquist 1998: 109). Lundquist (1998: 107f) redogör vidare för olika sätt att precisera hur de olika

relationerna i modellen kan hanteras och sammanfattar det hela i en slutsats om att man både som politiker och tjänsteperson behöver ha insikt i sin roll i olika beslut. Som tjänsteperson, skriver Lundquist (1998: 110), måste man inse att politikerna har det yttersta demokratiska ansvaret för de beslut som tas, och att de synpunkter som tjänstepersonen menar är mest riktiga, också kan konkurrera med andra intressen eller hänsynstaganden.

Avslutningsvis, före de olika handlingsalternativen mot korruption teoretiseras, finns det ytterligare en aspekt som är av intresse för denna uppsats. Det handlar om den s.k. ansvarspyramiden (se figur 2.2) Lundquist (1998: 71) ställer upp för frågan om vem i förvaltningen som ansvarar för att det offentliga etoset tas hänsyn till. Det finns här tre olika synsätt, men den linje som Lundquist (1998: 71) förordar är *personansvarighetslinjen*, där varje tjänsteperson har ett ansvar för sitt arbete och sina handlingar i tjänsten.

Figur 2.2 Ansvarspyramiden (Lundquist 1998: 71)

Utifrån ansvarspyramiden, vilken illustrerar en ansvarshierarki, visar Lundquist (1998: 71) hur ansvaret går från medborgarna i stort, till tjänstepersoner i allmänhet, till cheferna i den offentliga förvaltningen. Här tydliggörs således hur cheferna också har ett särskilt ansvar för att deras verksamhet arbetar för värdena i vårt offentliga etos – och således mot olika typer av korruption.

2.2 Reaktionsmöjligheter

Lundquist (1998: 110) presenterar olika typer av reaktionsmöjligheter att tillgå om man som tjänsteperson upplever att *styrningen*, exempelvis styrningen från överordnade är oetisk (att korruption är oetiskt har sedan tidigare fastställts). Före de olika reaktionsmöjligheterna presenteras vill jag därför tydliggöra att för denna uppsats används Lundquist ramverk även vad det gäller reaktionsmöjligheter för tjänstepersonerna att tillgå om de skulle uppfatta att exempelvis en kollega, vilken inte nödvändigtvis behöver vara en överordnad, agerar korrupt. De olika

handlingsalternativen har, av mig, ansetts relevanta även för att diskutera sådana situationer med de intervjuade tjänstepersonerna.

Lundquists (1998: 110) uppsättning av möjliga handlingsalternativ bygger till stort på Hirschmans (1970) kategorisering av handlande enligt exit (sorti), voice (protest), och loyalty (lojalitet). Sorti innebär att man lämnar sitt uppdrag, protest att man öppet opponerar sig den oetiska styrningen, och lojalitet att man anpassar sig (Lundquist 1998: 110). Lundquist (1998: 110f) utvecklar emellertid Hirschmans kategorisering med hänvisning till att det inte finns en kategori för åtgärder som tjänstepersonen kan vidta anonymt eller i det dolda, denna kategori benämner han som obstruktion. De olika handlingsvägarna är presenterade i figur 2.3.

		Ämbetsmannens uppfattning av styrningen	
		etisk laglig lämplig	oetisk olaglig olämplig
Ämbetsmannens reaktion	lojalitet	stödja	
	protest (öppen)		väcka vägra vissla
	obstruktion (dold)		viska maska sabotera
	sorti		ta avsked överläta

Figur 2.3 Tänkbara reaktionsmöjligheter mot oetisk styrning (Lundquist 2001: 17)

I den första reaktionsmöjligheten är tjänstepersonen lojal i de fall då inga oetiska, olagliga eller olämpliga handlingar har utförts. Lundquist (1998: 111) motsätter sig att det skulle finns fall där det är etiskt försvarbart för tjänstepersonen att förhålla sig lojal mot en oetisk styrning.

Den andra reaktionsmöjligheten, protest, innebär att tjänstepersonen öppet opponerar sig något som den uppfattar som oetiskt handlande. Väckning är där det första, och självklara steget för tjänstepersonen att vända sig till, skriver Lundquist (1998: 113). Det innebär att tjänstepersonen uppmärksammar sina överordnade på vad den uppfattar är oetiska handlingar som har begåtts (Lundquist 1998: 113). Skulle detta inte fungera eller hanteras på rätt sätt enligt tjänstepersonens bedömning har den vägran och vissling att tillgå (Lundquist 1998: 113). Vägran används då endast utifall inget annat fungerar, skriver Lundquist (1998:114). Varför just väcka och vissla (men också i den senare kategorin viska) är inringat i modellen är för att det är dessa handlingsalternativ som Lundquist (2001: 18) menar är mest etiskt acceptabla. Vägran kan därför i sig anses vara oetiskt, varför det är en sistahands- eller paniklösning (Lundquist 1998: 114). Visslande beskriver Lundquist (1998: 113) som att öppet informera allmänheten eller överordnade

myndigheter om överträdelser. Vissling är här alltså inte ett anonymt agerande. Lundquist (1998: 113) skriver också, angående vissling, att det krävs noggranna överväganden av konsekvenserna i att agera på detta sätt och att man behöver ha tydliga belägg för sina anklagelser.

Vad det gäller den tredje reaktionsmöjligheten, obstruktion, handlar det om att tjänstepersonen kan agera anonymt. Mest relevant för denna uppsats är här alternativet viskning, med hänvisning till föregående konstaterande om att de handlingsvägar som inte är inringade i modellen – i detta fall maskning och sabotage – kan ses som oetiska i sig, varför de inte närmare berörs. Med viskning lämnar tjänstepersonen uppgifter om överträdelser anonymt, exempelvis till media (Lundquist 1998: 114). Att viska bör enligt dess definition också innebära att använda sig av en visselblåsarfunktion, där man anonymt får lämna uppgifter om överträdelser eller missförhållanden. Lundquist (1998) omnämner dock inte explicit något om visselblåsarfunktioner, med största sannolikhet på grund av att de internetbaserade funktioner som finns idag inte fanns för två årtionden sedan.

Den fjärde, och sista, reaktionsmöjligheten, sorti, innebär kortfattat att tjänstepersonen lämnar sin tjänst.

2.3 Kritiska reflektioner

Lundquists teoretiska ramverk är tillämpat för att visa på att tjänstepersoner kan anses ha ett särskilt ansvar och en viktig roll i en demokrati, vilket reflekterar uppsatsens problemframställning. Lundquist (1998; 2001; 2006) diskuterar emellertid inte korruptionsämnet i sig, utan ämnet berörs endast stundvis i hans texter, då i anknytning till demokrativärdet offentlig etik. Med hänvisning till att korruption i uppsatsen diskuteras med utgångspunkt i att förvaltningen har en viktig funktion och ett centralt värde i en demokrati, menar jag att Lundquists tankar ändå blir relevanta och tillämpbara i uppsatsen, trots den begränsade omnämningen av korruption. Det innebär dock, för att förhålla sig kritisk, att de gånger Lundquist väl omnämner korruption, är hans argument möjligen inte så pass välutvecklade som man skulle kunna önska. Han menar exempelvis att korruption är att förskaffa sig fördelar på bekostnad av ”det gemensamma goda” (Lundquist 1998: 97), men utvecklar inte vad det gemensamma goda direkt skulle kunna innebära.

3 Metod

Uppsatsen en kvalitativ studie där samtalsintervjuer utgör det empiriska materialet. Undersökningen har gynnats av att kunna erhålla mer djupgående svar med möjlighet till att också ställa följdfrågor om de intervjuades resonemang, varför den kvalitativa samtalsintervjun har ansetts väl lämpas för uppsatsens syfte och frågeställningar. Vidare är undersökningen av respondentkaraktär (jämför informantundersökningar) med hänvisning till att den söker efter hur de representerade tjänstepersonerna uppfattar korruption, det vill säga deras subjektiva värderingar (Teorell – Svensson 2007: 89; Esaiasson m.fl. 2017: 268). Av denna anledning benämns de intervjuade tjänstepersonerna också som respondenter i uppsatsen. I följande kapitel presenteras urvalet av respondenter och ett antal reflektioner kring de överväganden som har gjorts i intervju- och analysprocessen. Kapitlet avslutas med ett antal kritiska reflektioner.

3.1 Urval

Tjänstepersoner från Ljungby, Alvesta, respektive Markaryd kommun har intervjuats. De tre kommunerna är geografiskt koncentrerade, anledningen till detta handlar om tillgänglighet och genomförbarhet av intervjuerna. Sammanlagt har elva tjänstepersoner intervjuats. Samtliga är anställda vid motsvarande Tekniska förvaltningen, som i Alvesta kommun går under namnet Förvaltningen för samhällsbyggnad. Idealt sett hade intervjuerna kommit från varierande förvaltningar i kommunerna. Av återigen tillgänglighetsanledningar, där urvalet till stor del byggt på att de tjänstepersoner jag först kommit i kontakt med rekommenderat kollegor som jag har fått intervjuas, har urvalet kommit att blivit begränsat till samma typ av förvaltning. Den variation i urvalet som hade kunnat eftersökas för att uppnå generaliserbarhet är, hur man än ser på det, redan begränsad av det faktum att endast elva tjänstepersoner har intervjuats. Det är emellertid inte att säga att den tekniska förvaltningen är en irrelevant utgångspunkt för en intervjuundersökning om korruption: BRÅ visade exempelvis i en rapport från 2013 att högst antal anmälda korruptionsbrott i den kommunala sektorn stammar från den tekniska förvaltningen (BRÅ 2013:15: 30).

Nio av de elva intervjuade tjänstepersonerna har en chefsbefattning, något som har varit fördelaktigt för flera av intervjufrågorna, exempelvis vad det gäller relationen till politiken. När det kommer till respondenter med en chefsbefattning varierar även här positioneringarna dessa sinsemellan. Att intervjuas tjänstepersoner med varierande positioneringar har varit fördelaktigt eftersom jag har haft möjlighet att

erhålla varierande svar och kunnat skapa mig en mer nyanserad uppfattning av respondenternas korruptionsuppfattningar. Vidare har i stort sett samtliga intervjupersoner arbetat i den kommunala förvaltningen under flera år, och har därför bedömts ha en god bild av det löpande arbetet mot korruption i respektive kommun. Intervjupersonerna är vidare anonyma i uppsatsen. Deras namn har därför ersatts med bokstäver i uppsatsens resultatredovisning. Bokstäverna A-K står för vardera intervjuperson. Respondent A och B innehar en högre chefsbefattning, samtliga respondenter C – I är chefer för mindre avdelningar. Respondent J och K innehar inte någon chefsbefattning.

3.1.1 Etiska aspekter

De forskningsetiska riktlinjerna (Vetenskapsrådet u.å., refererat i Teorell – Svensson 2007: 21) har beaktats i form av ett inhämtat samtycke för deltagande i studien från respondenterna, där det också har tydliggjorts att deras uppgifter behandlas med konfidentialitet (se bilaga 1). Via ett inledande kontaktbrev tydliggjordes uppsatsens syfte, att intervjuerna fördelaktigt skulle spelas in, att intervjupersonerna skulle vara anonyma i uppsatsen samt att de har möjlighet att dra sig ur undersökningen när de vill, utan att uppge anledning. Intervjupersonerna har hela tiden haft möjlighet att ställa frågor om undersökningen och deras deltagande, både vid den inledande kontakten samt före och efter intervjuerna.

3.2 Intervjufrågor, iscensättandet av intervjuerna och analysprocessen

Tjänstepersonerna intervjuades personligen på deras kontor eller i ett enskilt rum. Med hjälp av en intervjuguide, konstruerad efter uppsatsens två huvudsakliga frågeställningar diskuterades ett antal frågor utifrån de två temana ”korruptionsbegreppet” respektive ”handlingsalternativ”. Se bilaga 2 för den fullständiga intervjuguiden. Frågeställningarna varierade något vid de olika intervjuerna, beroende på exempelvis befattning, kunde frågorna behöva anpassas. Tjänstepersoner som inte hade någon kontakt med politiken kunde exempelvis inte svara på frågor kring det ämnet. Det har vidare funnits en rad olika aspekter att ta i beaktning vid utformningen av intervjufrågorna. Exempelvis kan korruption upplevas som känsligt att prata om, och således kan det vara svårt att få ärliga svar från respondenterna. För att bemöta denna svårighet, exempelvis i frågan om hur respondenterna kan tänkas uppmärksamma misstänkt korruption, användes indirekta frågeställningar, exempelvis: *Hur tror du dina kollegor hade agerat om...?* (Kvale – Brinkmann 2014: 177). De indirekta frågorna visade sig dock för flera av intervjupersonerna som något svårare att svara på, då flera var tydliga med att de ville utgå från sitt eget perspektiv. Det kan ses som ett led i ämnets något känsligare natur, där flera av respondenterna ville vara noggranna med att inte föra

någon annans talan. Vidare beaktades det analysstadie som skulle efterfölja intervjuerna även i utformningen av frågorna och i det aktiva intervjustadiet. Att exempelvis förklara en av uppsatsens teoretiska utgångspunkter – Lundquist uppställning av tjänstepersonens positionering i relation till lagen, samhällsmedborgarna och sina överordnade – vid en följdfråga om relationen till politiken, var ett led i att skapa en säkrare grund för den senare analysen (Kvale – Brinkmann 2014: 175). Ett flertal av följdfrågorna, som inte är specificerade i intervjuguiden, var av förtydligande och klargörande syfte för att undvika långtgående tolkningar i analysstadiet, något som hade sänkt analysens validitet (Kvale – Brinkmann 2014: 298).

Samtliga intervjuer, med undantag för en, spelades in. Detta möjliggjorde dels ett mer levande samtal, (något jag upplevde då i den intervju som inte spelades stannades samtalet upp av det faktum att det var svårt att hinna med att anteckna), dels ett mer exakt utskrivet empiriskt material där jag också haft möjlighet att lyssna tillbaka på intervjuerna om det funnits osäkerheter i vad som menats i den transkriberade texten (Kvale – Brinkmann 2014: 219). Något som också är i linje med att säkerhetsställa god validering av intervjuerna (Kvale – Brinkmann 2014: 298).

Före analysprocessen kunde inledas transkriberades intervjuerna. I detta fall har ett datorprogram använts för att transkribera ljudfilerna. Dessa transkriberingar har sedan lästs igenom samtidigt som intervjuerna har återspelats för att dels rätta till fel i transkriberingarna, dels fånga upp uttryck av exempelvis ironi vilka är svåra att utläsa i en skriven text. Jag har även aktivt valt att utesluta mindre ord likt ”äh” och att exkludera upprepningar av ord likt ”men, men”. Analysprocessen, i det arbete som utförs när transkriberingarna väl färdigställts, inleddes sedan med en översiktlig läsning av samtliga intervjuer. Under genomläsningen har särskilda citat och återkommande svar understrukits. Anteckningar har förts löpande för att finna återkommande mönster i respondenternas svar, samt för att relatera särskilda svar till uppsatsens teoretiska utgångspunkter (se Esaiasson m.fl. 2017: 280). Det är med utgångspunkt i det analysmaterial som utarbetats i detta stadie, som uppsatsens resultat senare presenteras.

3.3 Kritiska reflektioner

Följande diskussion förs med utgångspunkt ur de vetenskapliga kriterierna om intersubjektivitet, validitet och reliabilitet.

Kravet på intersubjektivitet betyder att resultaten ska vara kritiserbara och reproducerbara (Badersten 2006: 75). En invändning mot den kvalitativa intervjuundersökningen är att tolkningen av intervjuerna är subjektivt beroende av forskaren själv, varför man kan mena att intersubjektivitet inte kan uppnås i en undersökning som denna (Kvale – Brinkmann 2014: 212; Badersten 2006: 77).

Genom att anta en mer relativistisk hållning (i kontrast till den positivistiska forskningstraditionen) kan emellertid kravet på intersubjektivitet i stället uppnås genom insyn och transparens i forskningsprocessens samtliga steg och val (Teorell – Svensson 2007: 281). För att uppnå god intersubjektivitet har således mitt metodologiska tillvägagångssätt belysts genomgående i detta metodkapitel. Ytterligare, för att arbetet ska genomsyras av transparens, har det varit viktigt att arbeta med citat och tydliga refereringar tillbaka till uttalanden från intervjupersonerna i uppsatsens resultatdel, så att det är tydligt på vilka empiriska grunder resonemangen eller tolkningarna förs på (se Esaiasson 2017: 281).

Reliabilitet diskuteras ofta i nära anknytning till intersubjektivitetskravet. Reliabilitetsproblem, det vill säga då det är svårt att reproducera undersökningen, visar sig exempelvis om det finns oklara grunder för utförandet av analysen, eller vaga frågeställningar i intervjuguiden, något som kan leda till att olika svar erhålls beroende på vem som intervjuar (Teorell – Svensson 2007: 59; Kvale – Brinkmann 2014: 29). Hur olika frågor formuleras kan exempelvis inverka svaren som erhålls. Reliabilitetsproblem av dessa slag är svåra att påverka och undvika. Jag tar därför inte avstånd från att det mycket väl kan finnas liknande problematik i mitt eget intervjuutförande. Kvale & Brinkmann (2014: 216) skriver dock, med anknytning till denna problematik, att det är viktigt att se på samtalsintervjun som interpersonell. Ett allt för ensidigt fokus på intervjuens kvalitet och frånvaro av osystematiska fel riskerar att försämra det goda, flytande samtalet när intervjuaren slutar ge intervjupersonen sin fullständiga uppmärksamhet (Kvale – Brinkmann 2014: 216). Sammanfattningsvis, för att nå hög reliabilitet blir det centralt att samtliga val och resonemang i uppsatsen är underbyggda och motiverade, samt att det finns god insyn i undersökningens alla delar, något jag i tidigare stycke argumenterade för också genomsyrar denna uppsats.

Kvale & Brinkmann (2014: 297) understryker vidare att en intervjustudies alla stadier genomsyras av validering. I exempelvis det metodologiska utförandet sätts krav på en hög intervju kvalitet och i analysstadiet krävs logiskt härledda och underbyggda tolkningar för att säkra god validitet (Kvale – Brinkmann 2014: 297f). Vad det gäller validitet finns också ett antal aspekter att reflektera över i relation till intervjuarens egen hantverksskicklighet (Kvale & Brinkmann 2014: 208). Det är exempelvis viktigt att som intervjuare vara inläst på ämnet och att man i intervjusituationen är uppmärksam på vad som sägs av respondenterna, så att validering av uttalanden också kan ske löpande i intervjuerna (Kvale – Brinkmann 2014: 298). Likt vad som skrivits tidigare, har jag använt mig av följdfrågor av förtydligande slag, för att säkerhetsställa att tolkningen i det senare analysstadiet ej blir för långtgående, där egenskaper tillskrivs intervjupersonerna felaktigt (Esaiasson 2017: 281). En ytterligare aspekt för att säkra god validitet är att intervjupersonernas redogörelser faktiskt knyter an till ämnet (Kvale – Brinkmann 2014: 66). Det är då viktigt att konkretisera frågorna (Thomsen & Brinkmann 2009, refererat i Kvale – Brinkmann 2014: 66). Här har framför allt erfarenheter från de två inledande intervjuerna använts för att i senare intervjuer kunnat framföra tydliga, konkreta exempel som intervjupersonerna kan relatera till. På så sätt har

intervjukvalitén kunnat stärkas även i takt med intervjuprocessen. Det talar för övrigt också för en fördel i att intervjua personer som är verksamma i likadana förvaltningar, eftersom respondenterna kan relatera till liknande exempel.

Det bör avslutningsvis belysas att samtalsintervjuer är en social praktik. Tillhörande denna diskussion finns det en, till viss mån, svaghet i mitt eget förfarande där jag i vissa intervjusituationer upplevt att det varit svårt att ställa ytterligare frågor på ämnen till följd av att intervjupersonen signalerat, via exempelvis ansiktsuttryck och avvisande svar att vissa frågor inte ansetts – av den enskilde respondenten – relevanta att beröra vidare. Jag har i sådana situationer stundvis upplevt att det varit svårt att följa upp på dessa frågor, även om jag till största möjliga mån har sökt efter att inte undvika att ställa relevanta frågor trots att de kan upplevas irrelevanta för intervjupersonen själv. Detta talar dels för maktassymmetrin i en intervjusituation där det är intervjuaren som styr samtalet vad det gäller vilka frågor som ställs, dels det faktum att det inte är möjligt att utesluta att intervjukvalitén påverkas av den personliga, sociala interaktionen mellan intervjuare och respondent (Kvale – Brinkmann 2014: 54, 212).

4 Resultat & analys

I följande kapitel presenteras uppsatsens resultat och tillhörande analys utifrån uppsatsens teoretiska ramverk. Avsnitten är huvudsakligen uppdelade efter uppsatsens två frågeställningar, men det tillkommer viss analys i det första avsnittet om hur tjänstepersonernas potentiella ambition att också agera mot vad som kan ses som korruption kan problematiseras med utgångspunkt i Lundquist (1998: 105) positionsmodell (se figur 2.1). Det som är skrivet inom hakparenteser i citaten är mina egna noteringar.

4.1 Korruptionsuppfattningar och problematiseringar

Vad det gäller korruptionsuppfattningar har frågan ställts öppet till respondenterna om vad de dels ser som korruption, dels på vilket sätt de kan relatera till frågan om korruption utifrån sin yrkesroll och sina egna erfarenheter samt uppfattningar av ämnet.

Inledningsvis syns ett tydligt samband mellan svaren från tjänstepersonerna i att till stort sett samtliga av respondenterna påtalar att det har skett en stor förändring, bara på senare år, i hur man ser på korruption. ”Det jag inte såg som korruption för tio-femton år sedan, betraktar jag ju definitivt som korruption idag”, säger exempelvis tjänsteperson B. Bakom förändringen pekar flera av respondenterna ut att man har blivit mycket mer medvetna om vad som kan ses som korruption, och att förändringen har drivits på både från kommunens och näringslivets sida. Uppmärksammade korruptionsfall i media säger flera av tjänstepersonerna kan tänkas ligga bakom den högre medvetandegraden. Den högre medvetandegraden sägs också ligga bakom hur tjänstepersonerna idag hanterar gåvor och exempelvis luncher med företag.

Man ser ju att det har ju förändrats mycket [...]. Vi har blivit mindre och mindre utsatta, om man säger så, [...] för jag upplever, kanske de sista tre åren så har det varit nästan helt stopp. Allting, alltså även småsak, alltså nästan, det har blivit nästan, nästan helt stopp alltså. (Respondent K)

Respondent K svarar också, när jag ställer frågan om vad som kan tänkas ligga bakom denna förändring, att just uppmärksamheten som väckts i media sannolikt har varit drivande.

Sen har det ju blivit ganska uppmärksammat också. Det har ju varit en del i något, så att säga, som uppdrag granskning och sådana grejer. Det är klart att det var kanske ingen som är intresserad av att hamna där. (Respondent K)

Respondent C ger ett liknande svar: ”Sen så tror jag att medvetandegraden har ju ökat de sista åren, liksom för detta med korruption, mycket på vad det handlar om”.

Sambandet kan utläsas att sättet tjänstepersonerna närmast kan relatera till korruption, ur perspektivet av det de möter i sin arbetsvardag, är till frågan om gåvor och luncher. Det är också i frågan om gåvor och luncher som tjänstepersonerna uttrycker sig har sett en stor förändring, i att det har blivit betydligt mer restriktivt idag än tidigare. Det speglas också en hög eftertänksamhet i vad som är accepterat eller inte i tjänstepersonernas svar. Tjänsteperson F uttrycker exempelvis att i samband med inspektioner är det skillnad mellan vad det är för fika man blir bjuden på:

Om man besöker och man blir bjuden på fika, då är det lite skillnad på om det är ett wienerbröd eller om det är kaka [...], så att man tänker liksom på det ganska mycket att: ”Nej, wienerbröd är inte riktigt okej, men en kaka ja”. (Respondent F)

Tjänsteperson C ger en liknande bild av att överväganden hela tiden betraktas.

Man har ju rätt att ta emot gåvor och så, men man måste ju tänka sig för. I vilket läge tar man emot gåvan, vad är syftet? Den frågan måste man ju ställa sig hela tiden liksom. Var är jag för någonstans just nu? Kan det här liksom påverka mitt eller mina beslut? [...] Och där måste man tänka sig in rätt, kan det här påverka mig? I mitt uppdrag som jag har? Det är förtroendeuppdraget som jag har då för medborgarna i [kommunen]? (Respondent C)

Flera av tjänstepersonerna uttrycker däremot att korruption, i form av rena pengarmutor, känns mycket avlägset för dem att tänka sig in i. Respondent H uttrycker sig enligt följande, och understryker då även att frågan om gåvor och luncher blir det som diskuteras i ett korruptionssammanhang.

Jag tror ju att korruptionen där du får pengar i den här befattningen – det finns liksom inte, men jag... Det finns ett citat som en annan chef [i kommunal förvaltning] sa i tidningen: ”Det finns inga gratis luncher. Allting har ett pris.” Så går du ut och äter med någon, något företag, så förväntar ju de sig något tillbaka. Så är det ju. [...] Och det har ju också blivit mycket strängare att bli bjuden på mat och helst ska vi inte bli bjudna på mat alls. (Respondent H)

När jag ställer frågan om huruvida korruption kan ses som ett problem i dagens förvaltning, eller huruvida det krävs fler åtgärder från kommunens sida mot korruption, svarar samtliga respondenter nej. Flera av dem uttrycker att den förändring som har skett, till att vara restriktiva ner till den minsta gåvan eller lunchen, är så pass omfattande att de har svårt att se att det skulle kunna gå att arbeta ytterligare mot sådana typer av bestyr. Det uttrycks, av flera av tjänstepersonerna, att klimatet över lag har förändrats vad det gäller frågan om gåvor, och att det varken från kommunens, eller näringslivets håll är något man förväntar sig att motta

eller ge. Lundquist (1998: 97) problematisering om att det kan vara svårt att avgöra vad som är en muta eller inte, bekräftas delvis i hur tjänstepersonerna återger att även gåvor och luncher kan vara problematiska. Samtidigt visar tjänstepersonerna att det finns stor medvetenhet om att även dessa mindre företeelser kan vara känsliga ur ett korruptionsperspektiv, vilket gör att problematiseringen på ett sätt kan undvikas helt och hållet. Tillhörande denna diskussion, om gåvor från näringslivet, uttrycker flera av respondenterna att LOU (lagen om offentlig upphandling) har gjort det enklare att förhålla sig opartisk i upphandlingar.

Jag tycker ju också att LOU har ju varit till stor hjälp här. Det är ju lättare för mig att ta en lunch när jag vet att den här har fått sitt projekt hos oss igenom en upphandling. Och han vet att om tre år så är det en ny upphandling och då spelar det ingen roll om man har gett mig femton luncher. Då är det ingen som har gett med 15 luncher på det viset, men alltså att det är mycket lättare att hålla det moraliskt riktigt. (Respondent B)

Jag tycker ju LOU är en bra form att den finns, den är bättre än det som fanns innan. Och då var det så att väldigt många lokala firmor fick alltid jobb i kommunen. (Respondent D)

Olika former av mutor är emellertid inte det enda som kan ses som korruption. Frågan om jäv återkommer vi till i flera av intervjuerna, där två av tjänstepersonerna, enligt deras perspektiv och erfarenheter, ser att frågan om jäv kan problematiseras betydligt mer än olika former av mutor. Respondent A uttrycker detta när den säger: ”Så det är just det här: korruption kontra då jävsituationer som jag tror är mer vanligt än vad man kan tro faktiskt”. Respondent I säger att ”det förväntas inte sällan särbehandling” och beskriver hur ”halvformella sammanslagningar stökar till det” när exempelvis beslut ska tas i nämnden och en politiker samtidigt är involverad i en förening som kanske förväntar sig en viss typ av behandling. ”De [politikerna] har ju det jäkligt svårt då. De har satt sig i en besvärlig sits”, avslutar respondent I med att säga.

Jävsproblematiken sätts i intervjuerna nästan uteslutande i relation till politiken, och här blir också Lundquists (1998) ramverk särskilt intressant ur analytisk synvinkel. De kommunala politikerna är tjänstepersonernas överordnade i frågor om ”vad” som ska göras, vilket också tjänsteperson E uttrycker. Relaterat till Lundquist (2006: 34) uppställning av etiska grundrelationer, framstår det att lydnad inför lagen är en självklarhet för samtliga av de intervjuade tjänstepersonerna. ”Jag har inte fått en enda ’apropå...’ från en politiker. För då vet de att jag kan ju bara rida på lagen” säger respondent D. ”Jag är nog väldigt lagstyrd”, svarar respondent H när frågan ställs om hur den hade hanterat en konflikt mellan de olika etiska grundrelationerna. Det blir tydligt, från samtliga respondenter att det inte finns gränser som tänjs vad det gäller lagen. Frågan problematiseras dock, då vad som kan ses som korruption – mindre former av jäv eller politiker som ber om genvägar – inte alltid nödvändigtvis ses som att bryta mot lagen. Här återfinns skillnader i tjänstepersonernas svar, varvid det först bör nämnas att skillnaderna i svar snarare speglar vad tjänstepersonerna ser som en oegentlighet eller korruption, och inte deras grad av tjänstepersonsetik. För vissa av respondenterna återges att det i sådana

”mindre allvarliga” fall är givet att man följer sin order, eller gör det som politiken ber om. Tjänsteperson K uttrycker det som att ”det är bara att gilla läget”, samtidigt som den är tveksam till huruvida vissa av dessa order, som den upplever som ”tveksamma” kan ses som korruption. Tjänsteperson F uttrycker sig liknande:

Man har väl bitit sig i kinden i stället och inte sagt något utan man har utfört det som man har blivit beordrad att göra, det har hänt. Sen är det kanske ingen allvarlig, stor händelse, men det är ändå någon form av direkt styrning från politiken där man åtgärdar grejer lite fortare än det hade skett annars. (Respondent F)

För flera av de intervjuade tjänstepersonerna hänvisar man till sin yrkesroll, och sitt uppdrag, och förtydligar samtidigt att man tänker på politikens ”vad” och tjänstepersonernas ”hur”. I fall där ett potentiellt dilemma skulle uppstå, exempelvis en politiker som kan ses som jävig, men som ändå inte håller sig utanför ett nämndbeslut, redogör exempelvis tjänsteperson I för ett ansvar som tjänsteperson i att uppmärksamma och påtala att det rör sig om en jävssituation. Samma respondent säger också, i anknytning till favorisering:

Jag vet ju av de som kontaktar mig av kommuninvånare eller näringsidkare eller vad det är... Jag vet vilka som är känsliga och vilka politiken egentligen vill att jag ska behandla på ett särskilt sätt, det är jag fullt medveten om. Och det kräver ju... Det kräver lite ryggrad helt enkelt. (Respondent I)

Tjänsteperson H, liksom flera av de andra respondenterna, säger att den är förstående i att politikerna kan vilja värna om de lokala företagen eller föreningarna, men säger samtidigt att om det kommer en order från politikerhåll som kan ses som favorisering, så ”lyder [den] aldrig de ordrarna”. Tjänsteperson H är också tydlig med att dennes uppdrag är främst för renhållningsabonnenterna, det vill säga samhällsmedborgarna. Respondent C uttryckte sig i ett tidigare citerat liknande i att ha eftertänksamhet i relation till sitt uppdrag för medborgarna i dennes kommun. Samtliga av de tre etiska grundrelationerna blir således reflekterade i de olika svaren från tjänstepersonerna. Tydligast är att lydnad inför lagen alltid betraktas, men att det kan finnas skillnader i hur tjänstepersonerna förhåller sig till framför allt relationen till dess överordnade. Tjänstepersonerna är vidare medvetna om att politiken kan ha andra intressen i tankarna som också behöver betraktas, liksom vad Lundquist (1998: 110) skriver. Respondenterna är då dock tydliga med att hänvisa tillbaka till sin egen roll, och sitt uppdrag inför kommuninvånarna. Tjänsteperson I säger följande när frågan ställs om den kan behöva prioritera mellan de tre olika relationerna:

Det förekommer ganska ofta egentligen. Att jag behöver veta: Vilken roll har jag själv? Och säkert varje vecka måste jag förmedla till mina politiker att det är det här är mitt uppdrag. Sen vad du gör med den här informationen...? [Det angår inte mig]. Eller om... Nu har jag skrivit såhär och jag vet att det är supertråkigt för dig och läsa det, men jag måste skriva det. Du får lov att fatta vilket beslut du vill sen, men du ser här att jag bedömde det som olämpligt. Det är inte olagligt, men du ser här vad konsekvenserna kommer att bli. [...] Ja det ingår i en vanlig... i min vardag. (Respondent I)

Tjänsteperson E är i följande avslutande citat också tydlig med att det finns en hög grad av moral inblandad i dess tjänsteutövning och att uppdraget gentemot samhällsmedborgarna väger tungt:

Alltså jag vill ju att vi ska ha en dialog emot kommunens invånare och verksamhetsutövare, som vi ändå är till för, och då måste vi kunna stå upp för våra beslut och det vi jobbar för, annars så tycker jag inte vi ska jobba här.
(Respondent E)

Sammanfattningsvis framgår det av respondenternas svar att de uppfattar korruption över lag som en starkt oetisk handling. ”Någon tvekan om att korruption är oetisk föreligger inte”, som Lundquist (1998: 97) skriver, är en bild som delas av samtliga av respondenterna. Det framkommer också att vad de intervjuade tjänstepersonerna närmast kan relatera till som potentiell form av korruption utifrån sitt eget arbete, är i frågan om gåvor och luncher. Även diskussionen om jäv uppkommer, vilken problematiseras mer än frågan om gåvor då jävsproblematiken inte lika tydlig har eller kan regleras. Relaterat till Lundquist (2006: 34) teoretisering om de etiska grundrelationerna, blir det i frågan om jäv och favorisering från politikerhåll som ett antal av tjänstepersonerna kan uppleva att de behöver stå på sig och till viss del frånga lojalitetsaspekten av Lundquist (2006: 34) positionsmodell. De skilda svaren från respondenterna i denna fråga visar, avslutningsvis, hur tjänstepersonernas ambition att agera mot vad som kan uppfattas som korruption kan problematiseras i att lojalitetsaspekten kan utmana tjänstepersonernas uppfattning om vad som egentligen bör uppfattas som oetiskt eller korrupt.

4.2 Handlingsvägar och hantering av korruptionsfrågor

Vad det gäller handlingsvägar är det tydligt att den handlingsväg Lundquist (1998: 113) beskriver, där protest genom väckning alltid är det första steget, också är det steg som de intervjuade tjänstepersonerna förordnar. Det framgår följaktligen som det självklara handlingsalternativet för samtliga respondenter. Respondent E svarar exempelvis enligt följande på frågan om hur den skulle agera om den uppfattade att en kollega handlade korrupt:

Då ska man gå till sin överordnad, tänker jag. Det är ju så det fungerar. Så jag som chef får gå till min förvaltningschef och anmäla detta i så fall och mina medarbetare ska ju i så fall höra av sig till mig och så får jag agera.
(Respondent E)

I relation till ”chefsvägen”, som handlingsalternativet blir benämnt i intervjuerna, återfinns också svar som kan relateras till den ansvarspyramid som Lundquist (1998: 71) ställer upp. Samtliga av respondenterna med en chefsbefattning understryker att de känner ett ansvar för att verksamheten arbetar kontinuerligt med

frågor som berör vad som kan ses som korruption eller oetiska handlingar över lag. Flera menar emellertid att korruption är så pass självklart förbjudet att det inte är något som explicit behandlas och diskuteras i det dagliga arbetet. Frågor som berör vad som kan liknas vid korruption diskuteras i sådana fall löpande om någon medarbetare ställer sig undrande till exempelvis huruvida den kan motta en gåva. Det blir frågor som diskuteras på arbetsplatsträffar (APT), säger flera av respondenterna. Det öppna samtalsklimatet beskrivs som avgörande och en styrka i att hantera och förhindra potentiell korruptionsproblematik.

Jag tycker ju att vi är ganska bra på att prata om saker på APT, [...] att ta upp sådana här saker. [...] vi pratar ganska mycket om hur man ska vara och vad vi står för som organisation, där tycker jag att vi gör ganska mycket. [...] Frågan kanske inte öppnas på grund utav att vi har fått plocka fram policyn och gå igenom den tillsammans, utan det växer ofta så därför att någon har kanske fått en förfrågan någon gång, och då pratar vi om middagar och lunch och sånt där. Så att jag tycker att vi håller frågan levande. (Respondent B)

Det understryks också att det förutsätter att alla medarbetare har trygghet i att diskutera ämnen likt korruption, som kan vara känsliga, med sin chef och veta att chefen och organisationen hanterar ärendet på ett bra sätt i sin tur. Respondent I uttrycker det när den säger:

Ja att prata med sin chef kan man naturligtvis göra, och det förutsätter ju att man har en klok och modig och närvarande chef som vågar stå upp för någonting och som vågar agera och att organisationen i den sektionen fungerar väl. Så att chefen också har en omgivning som är mogen att hantera detta. Inte förstora och överdramatisera, men inte förminska och sopa under mattan. (Respondent I)

En av intervjupersonerna lyfter vidare att det snabbt kan gå ”åt andra hållet”, i att om en avdelning börjar acceptera olika typer av beteenden som kan liknas vid, eller leda till korruption, så blir alternativet väcka snabbt verkningslöst. Det för också samtalet med respondenterna in i vilka andra handlingsalternativ de har att tillgå mot uppfattad korruption. Enligt Lundquist (2001: 18) finns i det läget två etiskt acceptabla handlingsalternativ att vända sig till: att vissla eller att viska. Likt nämnt tidigare i teoridelen, kan Lundquists terminologi vara något förvirrande, då han med vissla inte menar att vända sig till en anonym visselblåsartjänst. För tydlighetens skull är alltså visslande enligt Lundquist (1998: 113) en form av öppen protest, medan att viska närmare kan liknas vid att använda sig av en anonym visselblåsartjänst.

Vad det gäller handlingsalternativet ”viska”, bör det inledningsvis klargöras att samtliga av de tre kommunerna har en visselblåsartjänst, som också i samtliga av de tre kommunerna är relativt nyinrättad. Endast ett fåtal av de intervjuade tjänstepersonerna känner till några detaljer om denna funktion. Flera av respondenterna uttrycker sig om att det kommit en notis om den på intranätet, men att det inte är något som man direkt lagt ned tid på att läsa. Ingen av de intervjuade tjänstepersonerna är dock tveksam om att om den skulle vilja använda sig av

funktionen, så skulle den inte vara svår att hitta och använda. Se exempelvis följande två svar:

Jag kom ju på nu, när du säger det, att vi har en sån här funktion, men det är inte direkt något jag tänker på under resans gång. Jag vet att det dök upp någonting på intranätet, någon notis om det. (Respondent K)

Det finns en visselblåsarfunktion. Någonstans på intranätet som jag inte har koll på alls. [...] Men om det är någon utav mina medarbetare som vill använda intranätets visselblåsarfunktion så kommer de att kunna leta upp den, det tvivlar jag inte på, för det är inget svårt att leta upp på intranätet. Så vill de använda den, så kommer de att göra det. (Respondent H)

Det är införstått från ett antal av intervjupersonernas svar att handlingsvägen väcka ses som så pass självklar och naturlig, att det inte ses som relevant att läsa på om visselblåsarfunktionen. Flera av tjänstepersonerna är vidare tydliga med att visselblåsarfunktionen endast ska användas för allvarigare fall, och att den annars riskerar att förlora sitt värde. Respondent D säger exempelvis, vid tal om anonym visselblåsning, att ”jag är väl inte en så där jättevän utav det för att det blir en liten skvallercentral helt plötsligt, va?”. Respondent B uttrycker sig liknande tydligt om hur visselblåsarfunktionen endast bör vara ett alternativ att tillgå om, precis som Lundquist (1998: 113) skriver, tjänstepersonen upplever att den inte har tillit i hur dess överordnade hanterar frågan, och medger samtidigt att den själv, som chef, kanske skulle varit bättre på att förmedla information om tjänsten. Samtidigt uttrycker tjänsteperson B att i en trygg organisation blir tjänsten något irrelevant. För respondent B ses då användandet av visselblåsarfunktionen som ett misslyckande för organisationen.

Jag känner liksom att... Jag vet inte i vilka situationer vi skulle behöva någon. Min grupp är så fruktansvärt trygga med varann så att vi lyfter alla frågor. Så jag skulle bli extremt besviken eller missnöjd, inte på personen, men att om någon kände behovet av att använda visselblåsarfunktionen. Absolut inte mot personen, utan att vi som grupp har misslyckats så mycket, och att jag som chef har misslyckats så här mycket, så att någon känner behovet utav att använda visselblåsarfunktionen. (Respondent B)

Handlingsalternativet att vissla, vilket i detta fall är en öppen protest, exempelvis genom att gå till lokaltidningen, diskuteras slutligen med respondenterna. I de intervjuer där vi kommer in på huruvida detta är ett handlingsalternativ, framkommer övervägande kritiska röster mot denna handlingsväg. Att gå till tidningen ”hoppas jag inte är ett alternativ” svarar respondent F när frågan ställs. Respondent A medger att tidningen kan vara ett mycket effektivt sätt uppmärksamma oegentligheter, då politikerna ofta är väldigt känsliga för den information som sprids ut till kommuninvånarna. Respondent I påtalar dock att lokaltidningen ofta inte har resurser för att exempelvis nysta upp ett jävsfall, eller att det helt enkelt inte har ett tillräckligt nyhetsvärde. Något som understryker hur denna handlingsväg, precis som att använda sig av visselblåsarfunktionen, ställer krav på att en relativ kraftig överträdelse har skett.

De övriga handlingsalternativ som Lundquist (2001: 17) har ställt upp, exempelvis att vägra, sabotera, och ta avsked, kommer aldrig upp till diskussion med respondenterna. Dels framkommer de aldrig som ett alternativ när frågan ställs öppet till respondenterna om vilka typer av handlingsvägar de känner att de har att tillgå om de uppfattat en korrupt handling, dels ställs aldrig en direkt fråga om dessa alternativ då respondenterna redan vid diskussion om reaktionsmöjligheterna viska och vissla, har det svårt att tänka sig in i dessa alternativ, som alltså ses som etiska av Lundquist (2001: 18), vilket inte de övriga alternativen (sabotera, maska, ta avsked etc.) gör i sig. Det bör slutligen också nämnas att respondenterna är tydliga med att man hade vänt sig till polisen och gjort en anmälan vid fall av ett allvarligt, olagligt korruptionsbrott.

Sammanfattningsvis framkommer det alltså att handlingsalternativet väcka är det absolut mest vedertagna och uppenbara sättet för respondenterna att hantera fall av potentiell korruption. De övriga handlingsvägarna framställs som relativt otänkbara för respondenterna.

5 Diskussion & slutsatser

Denna uppsats har sökt efter att skapa en bild av hur ett antal kommunala tjänstepersoner uppfattar och kan relatera till korruption, samt de handlingsvägar tjänstepersonerna menar att de har att tillgå mot potentiell korruption. Med anknytning till den inledande problemformuleringen om tjänstepersonernas viktiga roll i en demokrati, analyserades uppsatsens frågeställningar utifrån Lundquist (1998) ramverk eftersom det i hans texter liknande återfinns en tilltro till tjänstepersoner som väsentliga för demokratin. I följande kapitel diskuteras uppsatsens resultat.

Inledningsvis menar jag att resultatet visar att det finns hög medvetenhet hos de intervjuade tjänstepersonerna om att korruption, även i till synes lagliga former, är oetiskt, och inte bör förekomma på något sätt i förvaltningen. Det framgår bland annat i sättet tjänstepersonerna främst kan relatera till mindre gåvor och luncher när jag efterfrågat hur de själva kan relatera till korruption. Med anknytning till detta framgår det att i samtliga av de tre kommunerna har det blivit mycket restriktivt, ända ned till mottagandet av den minsta gåvan. Lundquists (1998: 97) problematisering om att det kan vara svårt att avgöra vad som är en muta eller inte, hävdar jag blir en relativt försumbar fråga i detta fall på grund av bilden respondenterna målar upp där egentligen alla typer av smicker från framför allt näringslivets håll har försvunnit. Givetvis måste man förhålla sig reserverad inför att respondenterna har anledning att inte uttrycka fullständig ärlighet i frågan och att det alltid kan förekomma mer eller mindre medvetna försök till mutor från företag. Det faktum att samtliga respondenter återgett en så pass enstämmig bild i frågan anser jag dock talar för att en slutsats går att dra om att mut-frågan, i mer än formen av rena pengar, inte bör ses som den mest problematiska aspekten vad det gäller potentiell korruption i den kommunala förvaltningen. Den högre medvetandegraden, som flera av respondenterna attribuerar till ökad mediauppmärksamhet om korruption, stämmer vidare väl överens med den forskning som presenterades av Andersson m.fl. (2014: 267). Även sambandet mellan LOU och minskade korruptionsrisker återgav ett antal av respondenterna, något som stärker vad Statskontoret (2012:20: 45) lade fram i sin rapport.

En fråga som ett antal av respondenterna däremot menar kan problematiseras betydligt mer är förekomsten av jäv och favoritism. Det blev också i denna fråga som Lundquist (1998: 106) ramverk om tjänstepersonens etiska grundrelationer blev analytiskt tillämpbart. Med hjälp av Lundquists positionsmodell (1998: 106) kunde det problematiseras hur det inte alltid behöver vara självklart att agera mot en förfrågan som kan anses vara i gränzonen till korruption. Svaren varierade, som tidigare presenterat, när det kom till graden av lojalitet gentemot framför allt

politikerna. Det finns dock en poäng i att upprepa att bara för att en person uppfattar en förfrågan som otillbörlig, så behöver inte det betyda att en annan person har samma uppfattning – det är svårigheten med att diskutera hur olika former av korruption kan hanteras eftersom det inte finns en svart-vit definition. Alla respondenter var dock tydliga med att lagen är ett givet rättesnöre, och flera uttryckte sig i termer av sitt uppdrag gentemot samhällsmedborgarna. Vidare, om än något bortom syftet för denna uppsats, menar jag att den eftertänksamhet som respondenterna visat i relation till sin roll som en offentlig tjänsteperson, och de redogörelser där flera av respondenterna varit tydliga med gränsdragningar både vad det gäller jäv och mutor, talar för att tjänstepersonerna också själva attribuerar sig ett ansvar för att en god offentlig etik efterföljs. Något som för den delen kan sättas i viss relation till uppsatsens syftesformulering eftersom det kan anses ha inverkan i tjänstepersonernas ambition och vilja i att agera mot korruption. Det hela menar jag likaså förstärker den bild Lundquist (1998: 74) metaforiskt har målat upp av tjänstepersoner som katalysatorer i sin roll som demokratins väktare. Att det ”kräver lite ryggrad” när man hanterar potentiell korruptionsproblematik, är ett antagande jag följaktligen menar man bör ha med sig från denna uppsats. Det visar vad viktig den enskilda tjänstepersonen är, och vad betydelsefullt det är att utgå från den centrala roll tjänstepersonerna har i ett demokratiskt samhälle när man diskuterar korruption ur ett förvaltningsperspektiv.

Vad det gäller handlingsvägar mot korruption framgick det inledningsvis att samtliga intervjuade tjänstepersoner med en chefsbefattning kände ett särskilt ansvar för sina verksamheter i att information utgick om hur frågor om korruption hanteras i deras organisation. Detta går också i linje med den ansvarshierarki Lundquists (1998: 71) förordnar. Här kan man dock förhålla sig kritisk eftersom korruptionsuppfattningar kan variera, så även på chefsnivå, vilket gör att det faktiskt kan finnas skillnad mellan hur medarbetaren och chefen sinsemellan uppfattar vad som är en oegentlighet eller inte. Man kan dock argumentera för att möjligheten att diskutera frågan i organisationen, även chefer sinsemellan bidrar till att en enskild chef inte ensam bär på ansvaret i hur frågan sedan i sin tur ska hanteras. Detta förutsätter emellertid en organisation som är trygg och öppen i att hantera sådana frågor, vilket respondenterna menade fanns i deras respektive förvaltningsavdelningar. Vidare var den tydligaste slutsatsen som överhuvudtaget gick att dra från resultatet att handlingsalternativet väcka sågs som en given och naturlig väg för samtliga respondenter att tillgå. Det går här, i anknytning till den tidigare forskningen, att dra en slutsats om att den frestelsestruktur som Erlingsson & Andersson (2014: 224) menar kan ha en inverkan i risken för korruption, effektivt kan motverkas i en organisation som är öppen och inte rädd för att diskutera alla typer av frågor – så även sådant som kan ses som korruption.

Slutligen, de övriga handlingsvägarna som redogjordes för utifrån Lundquists (2001: 17) uppställning, var desto svårare för respondenterna att tänka sig in i. Framför allt framgick det att få av respondenterna egentligen hade kännedom om detaljerna kring kommunernas visselblåsarfunktioner, mycket på grund av de hade det svårt att se när handlingsvägen väcka inte skulle fungera. Därför menar jag att

en insiktsfull slutsats, och något att ta med sig från denna undersökning, är vad viktig organisationskulturen är när det kommer till att hantera potentiell korruption – den öppna och löpande diskussionen blir då ett sätt att hantera såväl korruptionsbegreppets mångtydighet, som korruption i sig i förvaltningen.

5.1 Förslag till vidare forskning

Forskningen på området är, likt tidigare konstaterat, något daterad. Den förändring som flera av respondenterna redogjorde för i hur gåvor etc. hanteras menar jag kan ses som en process som det hade kunnat utrönas mer i för att ta fasta på anledningarna till, men i synnerhet, implikationerna av denna förändring med anknytning till förekomsten av mutor. Från undersökningens resultat menar jag vidare att det framför allt hade varit väsentligt att forska vidare i jävsproblematiken, både ur tjänstepersonernas och politikens perspektiv. Ett område som inte heller berördes i uppsatsen var frågan om vänskapskorruption, något som i relation till favoritism och jäv kan anses värdefullt att undersökas vidare i. Liknande hade det varit intressant att göra en liknande undersökning som denna, men att då utgå från politiken och näringslivets håll.

6 Referenser

- Andersson, Johan, 2014. "Efter Motalaskandalen: Hur vi arbetade för att återskapa medborgarnas förtroende" i Staffan Andersson – Andreas Berh – Gissur Ó. Erlingsson – Mats Sjölin (red.) *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, Staffan – Gissur Ó. Erlingsson, 2014. "Förvaltningsreformer och korruptionsrisker" i Staffan Andersson – Andreas Berh – Gissur Ó. Erlingsson – Mats Sjölin (red.) *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, Stefan – Andreas Bergh, Gissur Ó Erlingsson, 2014. "Vad kan vi lära oss?" i Staffan Andersson – Andreas Berh – Gissur Ó. Erlingsson – Mats Sjölin (red.) *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod. Att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergh, Andreas – Gissur Ó. Erlingsson – Mats Sjölin – Richard Öhrvall, 2013. *Allmän nytta eller egen vinning? En ESO-rapport om korruption på svenska*. Rapport 2013:2. Finansdepartementet.
- BRÅ, 2013:15. *Den anmälda korruptionen i Sverige – Struktur, riskfaktorer och motåtgärder*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2013-07-02-den-anmalda-korruptionen-i-sverige.html> Hämtdatum: 2023-05-02.
- Dir. 2022: 112. *Åtgärder mot otillåten påverkan och korruption*. Justitiedepartementets kommittédirektiv.
- Ekström, Anna, 2019. "Parkeringsbolagets vd arbetsbefrias året ut". *Göteborgs-Posten*. 2019-10-22. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/parkeringsbolagets-vd-arbetsbefrias-%C3%A5ret-ut-1.19456885> Hämtdatum: 2023-05-07.
- Erlingsson, Gissur Ó – Andreas Bergh – Mats Sjölin, 2008. "Public Corruption in Swedish Municipalities – Trouble Looming on the Horizon?". *Local Government Studies*. Vol 34, nr 5.
- Erlingsson, Gissur Ó – Jonas Linde, 2011. "Det svenska korruptionsproblemet". *Ekonomisk Debatt*. Vol. 39, nr. 8.
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Ann Towns – Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Hirschman, Albert, 1970. *Exit, voice and loyalty. Responses to decline in firms, organisations and states*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Höglund, Jan, 2013. "Lista: Göteborgsmuthärva i sammanfattning". *Göteborgs-Posten*. 2013-10-03. [Elektronisk] Tillgänglig:

- <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/lista-g%C3%B6teborgs-muth%C3%A4rva-i-sammanfattning-1.590790> Hämtdatum: 2023-05-07.
- Kvale, Steinar – Svend Brinkmann, 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1998. *Demokratins väktare: Ämbetsmännen och vårt offentliga etos*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 2001. "Tystnadens förvaltning" i *Utan fast punkt. Om kunskap, språk och etik i socialt arbete*. Socialstyrelsen.
- Lundquist, Lennart, 2006. "Den politiska demokratin, ekonomismen och förvaltningsetiken" i *Etik i medborgarnas tjänst – en antologi om förvaltningsetik*. Verva: Verket för förvaltningsutveckling.
- Marjooma, Josefin, 2018. "Detta har hänt: Skandalen kring Intraservice". *SVT Nyheter*. 2018-03-06. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/detta-har-hant-skandalen-kring-intraservice> Hämtdatum: 2023-05-07.
- Nationalencyklopedin, "katalysator", u.å. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/katalysator> Hämtdatum: 2023-04-10.
- Peterson, Olof, 2021. "Småkommunerna går samman för visselblåsare: 'Kan inte garantera anonymiteten själv'". *SVT Nyheter*. 2021-05-25. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/smakommunerna-gar-samman-kan-inte-garantera-anonymiteten-fullt-ut> Hämtdatum: 2023-03-29.
- Rose, Jonathan, 2018. "The Meaning of Corruption: Testing the Coherence and Adequacy of Corruption Definitions". *Public Integrity*. Vol 20, nr. 3.
- Sjölin, Mats, 2014. "Vad är korruption? Om korruption och offentlig etik" i Staffan Andersson – Andreas Berh – Gissur Ó. Erlingsson – Mats Sjölin (red.) *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Statskontoret, 2012:20. *Köpta relationer – Om korruption i det kommunala Sverige*.
- Synonymer, u.å. Katalysator. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.synonymer.se/sv-syn/katalysator> Hämtdatum: 2023-04-10.
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Teorell, Jan, 2014. "Att mäta korruption" i Staffan Andersson – Andreas Berh – Gissur Ó. Erlingsson – Mats Sjölin (red.) *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Transparency International, 2022. Corruption Perceptions Index. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022> Hämtdatum: 2022-04-28.
- Vähämäki, Gabrielle, 2019. "Underskott på flera miljoner efter konsultköp". *SVT Nyheter*. 2019-08-16. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/underskott-pa-flera-miljoner-efter-konsultkop> Hämtdatum: 2023-05-07.

7 Bilagor

7.1 Bilaga 1: Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

för medverkan i intervju om korrupsionsuppfattningar och handlingsalternativ mot korrupcion för tjänstepersoner i den kommunala förvaltningen. Intervjupersonen har informerats via ett separat kontaktbrev om kandidatuppsatsens syfte.

Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien.

Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga.

Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Ort och datum

Namnunderskrift respondent

Namnförtydligande respondent

7.2 Bilaga 2: Intervjuguide

Uppvärmningsfrågor

- Vilken befattning/arbetsroll har du i kommunen?
- Hur länge har du varit anställd i den kommunala förvaltningen (på ett ungefär)?

Tema 1: Korruptionsbegreppet

- Hur ser du på korruption?
- Vill du ge exempel på vad som kan tänkas vara korruption enligt din uppfattning?
- Tror du att korruption kan ses som ett vidare problem i dagens förvaltning?
- Är korruption ett problem som kräver ytterligare åtgärder från din kommuns sida?
- Finns det olika typer av korruption, och är de olika grava eller allvarliga former av korruption?
- Skulle du säga att det finns svagheter eller styrkor i sättet du ser på korruptionsbegreppet?
- På vilket sätt kan du relatera korruption till din roll som kommunalt (offentligt) anställd?
- Är missbruk av sin position särskilt oetiskt om man är politiker? Är det skillnad mellan överträdelser som politiker i jämförelse med som tjänsteperson?
- Finns det någonstans där du upplever att du kan ställas inför ett svårt beslut som tjänsteperson, ex. i relation till politiken?
 - Det finns enligt Lundquist en uppställning av värden ni som tjänstepersoner hela tiden måste balansera: Hänsyn för samhällsmedborgarna, lydnad mot lagen, samt lojalitet mot er överordnade. Kan du ge exempel på någon situation där du eller dina kollegor har upplevt att denna balansering varit svår?
 - Vilken typ av överträdelse, likt olika former av korruption, tror du skulle krävas för att någon av dina kollegor hade frångått lojalitet mot era överordnade?

Tema 2: Handlingsalternativ

- Har er kommun aktiva handlingsalternativ för att uppmärksamma missförhållanden, likt korruption?
 - Visselblåsarfunktion? Intern hantering?

- Har du någon gång, vid din anställning, blivit informerad om hur er kommun hanterar potentiell korruption? Om ja, på vilket sätt?
 - Liknande: Vet du och dina kollegor hur ett korruptionsärende hanterats av er arbetsgivare?
- Hur tror du att exempelvis dina kollegor hade agerat om de upptäckte att exempelvis er chef agerade på ett korrupt vis?
- Hur hade du personligen gått till väga för att anmäla vad du uppfattar som korrupta handlingar?
- Vilka styrkor och svagheter ser du i att agera på olika sätt gentemot potentiell korruption?

Avslutning

Har du några andra synpunkter eller frågor som du hade velat ta upp?